MEMÒRIA SOBRE L'ADQUISICIÓ D'UNA SELECCIÓ D'ONZE OBRES DE L'ARTISTA LLUÏSA VIDAL, DATADES ENTRE 1901 I 1914

La senyora Consol Oltra Esteve ha ofert al Departament de Cultura les obres següents:

- *Lo noy del gos*, Lluïsa Vidal, 1907.
- *Mestressa de casa*, Lluïsa Vidal, 1905.
- *Una vida. Feminal,* Lluïsa Vidal, 1909.
- *Celia. La Ilustración Artística,* Lluïsa Vidal, 1910.
- *La mísmisima energia. La Ilustración Artística,* Lluïsa Vidal, 1912.
- *Des de la meva finestra a Chausée d'Antin,* Lluïsa Vidal, 1901.
- *Terrats de Barcelona,* Lluïsa Vidal, s/d.
- *Marcelet malalt*, Lluïsa Vidal, 1904.
- *Retrat de l'escultor Manel Fuxà,* Lluïsa Vidal, 1914.
- *Natura. Feminal,* Lluïsa Vidal, 1907.
- *Pataclé. Feminal,* Lluïsa Vidal, 1911.

Historia i context de les obres

Lluïsa Vidal i Puig (Barcelona, 1876 – 1918) és una de les figures més destacades de la pintura catalana de començament del segle XX i una de les personalitats més singulars del Modernisme i del postmodernisme català. Considerada de les primeres dones que desenvolupà una carrera professional plenament dedicada a la pintura, la seva trajectòria constitueix un cas excepcional dins el panorama artístic del seu temps, marcat per unes estructures socials i culturals que limitaven notablement l'accés de les dones a la formació artística superior i a l'exercici professional de les arts.

Nascuda en el si d'una família burgesa profundament vinculada al món de les arts i de les arts decoratives, va rebre des de molt jove el suport del seu pare, Francesc Vidal i Jevellí, reconegut ebenista, decorador i impulsor de la renovació de les arts aplicades a Catalunya. Aquest entorn afavorí una formació artística precoç i rigorosa, orientada inicialment cap a l'estudi dels grans mestres de la tradició pictòrica espanyola. Durant els seus anys d'aprenentatge, Vidal assimilà especialment l'herència de Velázquez i Goya, referents que mantingueren una presència constant en la seva producció madura, especialment en el camp del retrat.

Cap al 1898 Vidal ja disposava d'un estudi propi, una circumstància poc habitual per a una artista de la seva edat i condició. En aquest espai desenvolupà una

intensa pràctica del dibuix i de la pintura de figura, sovint utilitzant els membres de la seva pròpia família com a models, alhora que començava a explorar els interiors domèstics i les escenes de la vida quotidiana que acabarien esdevenint alguns dels temes més característics de la seva producció.

El mateix any 1898 es presentà per primera vegada a una exposició oficial, la IV Exposició de Belles Arts i Indústries Artístiques de Barcelona, on exhibí tres retrats a l'oli. Una de les obres rebé una menció honorífica, distinció que contribuí a consolidar la seva voluntat de dedicar-se professionalment a la pintura. Poc després començà a rebre encàrrecs de retrats de membres de la burgesia catalana.

La seva presència en els circuits expositius es va anar consolidant ràpidament. El gener de 1900 participà en la XVII Exposición de Bellas Artes Extraordinaria de la Sala Parés al costat d'alguns dels artistes més reconeguts del moment. La crítica valorà favorablement les seves obres i destacà particularment la fermesa del dibuix, la seguretat de la pinzellada i la força expressiva de les composicions. Tanmateix, aquestes apreciacions sovint apareixien formulades mitjançant conceptes com «fermesa viril» o «pinzellada varonil», evidenciant fins a quin punt els crítics de l'època interpretaven la qualitat artística femenina a partir de categories tradicionalment associades a la creació masculina. Aquestes valoracions il·lustren les dificultats que les dones artistes trobaven per ser reconegudes en igualtat de condicions dins el sistema artístic del moment.

Aquesta sòlida base formativa es complementà amb l'interès pels efectes lumínics i per la pintura a l'aire lliure, aspectes que conegué a través del contacte amb els pintors de l'escola luminista de Sitges. Tanmateix, l'experiència decisiva en la definició del seu llenguatge artístic fou la seva estada a París entre 1901 i 1902. La capital francesa representava aleshores el principal centre de renovació artística europeu i oferí a Vidal l'oportunitat d'ampliar els seus referents estètics, entrar en contacte amb els corrents contemporanis i completar la seva formació en acadèmies privades.

A París estudià a l'Académie Humbert sota el mestratge d'Eugène Carrière i Georges Picard. D'ambdós mestres assimilà una concepció més subtil de la llum, una pinzellada menys rígida i una sensibilitat renovada pels efectes atmosfèrics. Paral·lelament, aprofundí en l'estudi dels grans mestres conservats al Museu del Louvre, especialment Ingres, Goya i Frans Hals, artistes l'empremta dels quals serà perceptible en la seva producció posterior. Malgrat els esforços per introduir la seva obra en els circuits artístics parisencs, la manca d'una xarxa comercial consolidada i la dependència econòmica familiar motivaren el seu retorn a Barcelona l'estiu de 1902.

El retorn de París marcà l'inici de la fase més madura i personal de la seva trajectòria. Durant l'estiu de 1902, a Blanes, executà algunes de les primeres obres on s'observa la transformació del seu llenguatge pictòric. La seva paleta esdevingué més clara i lluminosa, la matèria pictòrica adquirí una major

transparència i les figures se submergiren en atmosferes més delicades i difuses. Tanmateix, aquests efectes derivats de la influència de Carrière foren progressivament assimilats dins un estil propi caracteritzat per una pinzellada més decidida, una major solidesa constructiva i una notable llibertat expressiva.

L'exposició celebrada a la Sala Parés l'any 1906 posà de manifest els principals interessos que definirien la seva producció fins al final de la seva carrera: el retrat, les figures femenines en espais interiors i les escenes captades a l'aire lliure. A partir d'aquest moment, la seva pintura assolí una maduresa tècnica que li permeté sintetitzar influències diverses procedents dels grans mestres de la tradició europea, traduïdes sempre a través d'un llenguatge personal caracteritzat per l'espontaneïtat de la pinzellada, la riquesa matèrica i una gran capacitat d'observació psicològica.

A partir de 1907 intensificà la seva participació en la vida cultural catalana. Entrà a formar part de la revista Feminal com a il·lustradora i col·laborà igualment amb altres publicacions com La Ilustración Artística i Hojas Selectas. També il·lustrà diverses obres literàries, entre les quals destaquen la versió castellana de Montserrat de Dolors Monserdà, Contes blanchs de mossèn Garriga i la pastoral Dios y el César. Aquesta activitat la vinculà estretament als principals cercles culturals i feministes de la Catalunya de principis del segle XX.

La seva activitat professional no es limità a la pintura. L'any 1911 fundà una acadèmia de dibuix i pintura destinada principalment a dones, iniciativa pionera en el context català. L'escola representà una aportació significativa a la formació artística femenina en un moment en què les oportunitats educatives continuaven essent molt limitades. La seva tasca docent, complementada amb la participació en diverses iniciatives culturals i associatives, la convertí en una figura destacada dels processos d'emancipació femenina desenvolupats a Catalunya durant les primeres dècades del segle XX.

La culminació de la seva trajectòria arribà amb l'exposició de la Sala Parés de 1914, la més extensa de la seva carrera. Hi presentà una important galeria de retrats de personalitats de la cultura catalana, entre les quals Caterina Albert (Víctor Català), Carme Karr, Agnès Armengol, Margarita Xirgu i Narcisa Freixas, així com destacats retrats a l'oli com els de Rosario Ferrer Borràs i l'escultor Manel Fuxà. Aquest conjunt evidencia tant la seva excel·lència com a retratista com la seva estreta vinculació als ambients intel·lectuals i culturals del país.

L'any 1917 la Biblioteca Entitat de Cultura de Badalona organitzà la darrera exposició celebrada en vida de l'artista. La tardor de 1918, en plena pandèmia de grip, Lluïsa Vidal moria a Barcelona amb només quaranta-dos anys, interrompent una trajectòria artística encara plenament activa.

El retrat constitueix un dels àmbits més rellevants de la seva producció. Al llarg de la seva carrera executà nombrosos retrats de membres de la burgesia catalana, artistes, intel·lectuals i figures destacades de la vida cultural del país.

Les seves obres sobresurten per la capacitat de captar la personalitat dels models, la subtil observació psicològica i la combinació equilibrada entre fidelitat descriptiva i llibertat pictòrica.

Paral·lelament, desenvolupà una producció molt personal centrada en figures femenines situades en espais interiors. Aquestes composicions constitueixen una de les aportacions més originals de la pintura catalana del seu temps. Lluny de les representacions estereotipades habituals en la iconografia femenina de l'època, Vidal construí una mirada íntima i empàtica sobre l'univers quotidià de les dones. Les seves lectores, músiques, cosidores i figures absorbides per les activitats domèstiques ofereixen una visió excepcional de la vida femenina a la Catalunya de principis del segle XX i confereixen a la seva obra un extraordinari valor històric i documental.

La pintura a l'aire lliure constitueix igualment un vessant fonamental de la seva activitat. Paisatges, jardins, platges i escenes urbanes captades amb rapidesa i espontaneïtat revelen la seva capacitat per sintetitzar les impressions visuals immediates mitjançant una pinzellada àgil i una especial sensibilitat pels efectes lumínics i atmosfèrics.

Les onze obres objecte d'adquisició constitueixen una selecció representativa de la trajectòria artística de Lluïsa Vidal, tant per la varietat de tècniques i temàtiques presents com per la qualitat de les peces conservades. Aquest conjunt permet recórrer els principals àmbits de producció de l'artista (el retrat, la pintura de gènere, el paisatge urbà, els estudis preparatoris i la il·lustració), alhora que documenta moments fonamentals de la seva biografia i del seu desenvolupament creatiu.

Lo noy del gos és una de les obres més destacades de la producció gràfica de Lluïsa Vidal i una de les peces de major rellevància dins el conjunt objecte d'adquisició. Presentada a la V Exposició Internacional d'Art de Barcelona de 1907, fou distingida amb una medalla de segona categoria, fet que constitueix una mostra del reconeixement assolit per l'artista en vida. La seva posterior reproducció a *La Il·lustració Catalana* contribuí a la difusió pública de l'obra.

La composició evidencia el gran domini del dibuix de Vidal i la seva habilitat per captar l'espontaneïtat dels infants. Executada amb una tècnica segura i expressiva, combina l'energia de la sanguina amb els accents lumínics del clarió, assolint una notable força plàstica. L'obra constitueix un exemple de la seva capacitat per convertir una escena quotidiana en una imatge de gran intensitat humana i psicològica.

L'apunt ***Mestressa de casa*** és un delicat estudi preparatori que presenta un interès excepcional perquè està relacionat directament amb la pintura *Mestresses de casa*, una de les obres més conegudes de Vidal, conservada actualment al Museu Nacional d'Art de Catalunya.

L'apunt permet aproximar-se al procés creatiu de l'artista i documentar les fases prèvies d'elaboració d'una composició considerada fonamental dins la pintura de gènere catalana de començament del segle XX. La peça evidencia l'interès de Vidal per la representació de la quotidianitat femenina i constitueix un valuós testimoni de la seva metodologia de treball, aspecte escassament documentat dins la seva producció conservada.

El dibuix ***Una vida*** és una il·lustració que forma part del conjunt d'originals realitzats per Lluïsa Vidal per a la revista *Feminal*, publicació cabdal en la història del feminisme català i de la cultura femenina de principis del segle XX.

L'obra destaca per la seva capacitat narrativa i per la sensibilitat amb què l'artista construeix una escena de la vida quotidiana. Com en bona part de les seves il·lustracions, Vidal posa l'accent en la dimensió humana dels personatges i en els petits gestos que defineixen les relacions personals. La peça constitueix també un valuós document de la seva intensa vinculació amb els ambients intel·lectuals i culturals impulsats per Carme Karr.

D'altra banda, ***Celia*** és una de les il·lustracions més singulars de l'artista tant per la qualitat tècnica com per la temàtica representada. L'escena transcorre en un despatx professional, on una dona elegantment vestida apareix interactuant en un espai tradicionalment reservat als homes.

Vidal demostra un extraordinari domini del carbonet, resolent la composició amb una gran precisió en la caracterització psicològica dels protagonistes. Més enllà de la seva qualitat formal, l'obra resulta especialment interessant perquè reflecteix els canvis socials i el progressiu protagonisme femení en la societat contemporània, una qüestió estretament vinculada als ideals defensats per *Feminal*.

La mismísima alegria constitueix un dels dibuixos més destacats del conjunt. La composició representa el retorn d'un emigrant procedent de Buenos Aires i la seva emotiva retrobada familiar, un tema de gran impacte social en una societat marcada pels moviments migratoris transatlàntics.

L'originalitat de l'enquadrament, la riquesa narrativa i l'excel·lent caracterització dels personatges converteixen l'escena en un document visual d'extraordinari interès. Vidal hi combina magistralment el carbonet amb tocs de clarió i aiguada, construint una imatge de gran densitat emocional que posa de manifest les seves excepcionals qualitats com a dibuixant.

La pintura ***Des de la meva finestra a Chaussée d'Antin*** és una vista urbana que constitueix un testimoni excepcional de l'estada parisenca de Lluïsa Vidal entre 1901 i 1902, etapa decisiva en la configuració de la seva personalitat artística.

L'obra representa la perspectiva observada des de l'habitatge que ocupava a la cantonada de la Chaussée d'Antin amb el Boulevard Haussmann. El seu valor transcendeix l'interès estrictament pictòric per convertir-se en un document de

primera magnitud sobre l'experiència d'una dona artista catalana a la capital artística europea de començaments del segle XX. La peça sintetitza l'atracció de Vidal pels ambients urbans moderns i la seva mirada atenta sobre la ciutat contemporània.

Terrats de Barcelona és un oli sobre de tela de petites dimensions que, malgrat el seu format modest, presenta un notable interès artístic i documental. El tema dels terrats formava part de la iconografia moderna de la Barcelona de començament del segle XX i va ser explorat també per altres artistes de la seva generació.

Executada amb gran espontaneïtat, la pintura testimonia la capacitat de Lluïsa Vidal per captar amb rapidesa els efectes de la llum sobre l'arquitectura urbana. La peça posa de manifest el seu interès per la vida moderna i per les transformacions visuals de la ciutat contemporània.

Marcelet malalt és una de les obres més rellevants d'aquest conjunt. El quadre representa Júlia Vidal sostenint el seu fill Marcel en una escena íntima de caràcter familiar.

L'obra destaca especialment per la qualitat tècnica amb què són resoltes les teles blanques, les transparències i les textures, així com per la llibertat de la pinzellada. La subtil modulació dels tons clars, un dels aspectes més admirats de la pintura de Vidal, assoleix aquí un nivell especialment elevat. Més enllà de la seva excel·lència formal, el quadre constitueix un exemple de la capacitat de l'artista per transformar una escena domèstica en una composició de gran intensitat emocional.

El retrat de l'escultor Manel Fuxà és una de les peces més importants de la selecció tant per les seves dimensions com per la categoria del personatge representat. Fuxà fou una figura central de l'escultura catalana i director de l'Escola de Llotja entre 1911 i 1920.

Vidal el representa amb una gran profunditat psicològica, allunyant-se de la simple representació física per oferir una imatge carregada de dignitat i autoritat intel·lectual. L'obra constitueix un magnífic exponent de la seva maduresa artística i de les seves extraordinàries capacitats com a retratista. Al mateix temps, documenta la relació de la pintora amb alguns dels principals protagonistes de la cultura catalana de la seva època.

Natura és una de les il·lustracions més singulars de la producció de Lluïsa Vidal per a *Feminal*. A diferència de gran part dels originals conservats, resolts habitualment amb carbonet o llapis, aquesta obra fou executada mitjançant una refinada grisalla a l'oli sobre fusta.

Realitzada per il·lustrar un text de Carme Karr dedicat a Apel·les Mestres, la peça mostra una gran delicadesa compositiva i una sensibilitat poètica que la converteixen en una de les aportacions més destacades de la pintora a la revista. Constitueix també una mostra excepcional de la versatilitat tècnica de l'artista.

Pataclé sobresurt dins la producció il·lustrativa de Lluïsa Vidal per la riquesa tècnica i la qualitat narrativa de la composició. L'artista combina gouache, carbonet i clarió amb una gran llibertat expressiva, construint una escena d'una notable vivacitat.

L'obra reflecteix el seu domini del dibuix i la seva capacitat per adaptar-se als requeriments de la il·lustració moderna sense renunciar a les qualitats pròpiament pictòriques. Com en moltes de les seves col·laboracions per a *Feminal*, Vidal aconsegueix fusionar elegància formal, observació de la realitat i interès social, convertint la il·lustració en una manifestació artística de primer ordre.

Malgrat el reconeixement que assolí en vida, la seva figura quedà progressivament relegada dins els relats historiogràfics tradicionals de l'art català al llarg del segle XX. No fou fins a les darreres dècades que l'aparició de nous estudis, exposicions monogràfiques i investigacions centrades en les dones artistes permeteren recuperar la dimensió real de la seva aportació. Aquest procés de revisió històrica ha situat Lluïsa Vidal entre les figures imprescindibles de l'art català de començament del segle XX.

Avui és reconeguda com una artista cabdal tant per la qualitat de la seva producció com pel seu paper pioner en la professionalització de les dones artistes. La seva obra constitueix un patrimoni imprescindible per comprendre les transformacions artístiques, socials i culturals de la Catalunya del tombant de segle i per ampliar una visió més completa i inclusiva de la història de l'art català.

L'interès d'aquesta selecció rau en el fet que reuneix algunes de les tipologies més representatives de la producció de Lluïsa Vidal, des de la pintura de gènere i el retrat fins al paisatge urbà i la il·lustració. El conjunt inclou obres especialment significatives dins la seva trajectòria, com *Lo noy del gos*, guardonada a la V Exposició Internacional d'Art de Barcelona, l'estudi preparatori de *Mestresses de casa* o el *Retrat de l'escultor Manel Fuxà*, alhora que permet documentar facetes menys conegudes però igualment rellevants de la seva activitat, com la seva intensa col·laboració amb la revista *Feminal*.

La incorporació d'aquest conjunt a la Col·lecció Nacional contribuiria significativament a reforçar la representació d'una de les artistes més destacades del modernisme i del postmodernisme català. A més d'enriquir els fons públics amb obres de gran qualitat artística i documental, aquesta incorporació permetria aprofundir en el relat de la historiografia catalana des d'una perspectiva més inclusiva, posant en valor el paper de les dones en la construcció de la modernitat artística del país. La presència d'aquestes peces afavoriria una comprensió més completa de la trajectòria de Lluïsa Vidal i consolidaria el reconeixement d'una figura cabdal en la història de l'art català de començament del segle XX.

Atès l'interès de les obres, es creu convenient adquirir-les per tal que passin a formar part del fons patrimonial de la Generalitat de Catalunya. L'adquisició compta amb l'informe favorable de la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Cultural de Catalunya, així com el seu preu, que es pot considerar del tot raonable.

Portaferrissa, 1 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Telèfon 933 162 740

Fitxa tècnica de les obres

Objecte: Dibuix
Títol: *Lo noy del gos*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1907
Tècnica: sanguina i clarió sobre paper
Mesures: 67 x 87 cm

Objecte: Dibuix
Títol: *Mestressa de casa*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1905
Tècnica: aquarel·la sobre paper
Mesures: 28 x 22 cm

Objecte: Dibuix
Títol: *Una vida. Feminal*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1909
Tècnica: carbó sobre paper
Mesures: 46 x 37 cm

Objecte: Dibuix
Títol: *Celia. La Ilustración Artística*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1910
Tècnica: carbonet sobre paper
Mesures: 68 x 86 cm

Portaferrissa, 1 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Telèfon 933 162 740

Objecte: Dibuix
Títol: *La mismísima energia. La Ilustración Artística*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1912
Tècnica: carbó i toc de clarió sobre paper
Mesures: 40 x 65 cm

Objecte: Pintura
Títol: *Des de la meva finestra a Chausée d'Antin*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1901
Tècnica: oli sobre tela
Mesures: 30 x 30 cm

Objecte: Pintura
Títol: *Terrats de Barcelona*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: s/d
Tècnica: oli sobre tela
Mesures: 14 x 17 cm

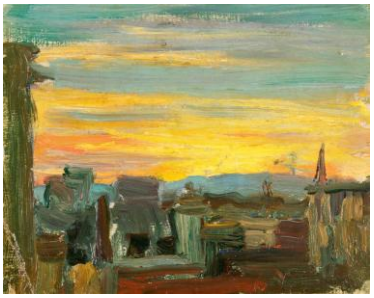

Objecte: Pintura
Títol: *Marcelet malalt*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1904
Tècnica: oli sobre tela
Mesures: 72,5 x 50 cm

Portaferrissa, 1 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Telèfon 933 162 740

Objecte: Pintura
Títol: *Retrat de l'escultor Manel Fuxà*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1914
Tècnica: oli sobre tela
Mesures: 115 x 92 cm

Objecte: Pintura
Títol: *Natura. Feminal*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1907
Tècnica: Grisalla. Oli sobre tela
Mesures: 49 x 32 cm

Objecte: Dibuix
Títol: *Pataclé. Feminal*
Autora: Lluïsa Vidal
Datació: 1911
Tècnica: Carbó, gouache i toc de color sobre paper
Mesures: 50 x 67 cm

Portaferrissa, 1 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Telèfon 933 162 740